

ARCHEOLOGIENOTA

Gentbrugge - Sidaplast
(prov. OOST-VLAANDEREN)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Auteurs: Bert ACKE, Bart BARTHOLOMIEUX,
Gwendy WYNS, Sarah DALLE, Bert MESTDAGH

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Projectcode: 2016H148

- **Administratieve gegevens**

- ➔ Initiatiefnemer: Re-Vive nv, Kleemburg 1, 9000 Gent
- ➔ Erkende archeoloog: Bart Bartholomieux, OE/ERK/Archeoloog/2016/00127
- ➔ Erkende archeoloog rechtspersoon: Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
- ➔ Locatiegegevens: Gentbrugge - Sadiplax (zie plan in bijlage 2 en 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)
- ➔ Lambertcoördinaten: X: 107058, Y: 192967; X: 107207, Y: 193161
- ➔ Kadastergegevens: Gent, afdeling 22, Gentbrugge, afdeling 2, sectie B, perceel 32k (zie plan in bijlage 3)

- **Aanleiding vooronderzoek**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Gemotiveerd advies**

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig, alle relevante beschikbare bronnen zijn teruggevonden en zijn geraadpleegd.

Op basis van het verslag van resultaten kan gesteld worden dat:

- Het plangebied gelegen is net op de rechteroever van de Schelde waarbij de bestaande bebouwing van recente datum is. Voorheen was het terrein voornamelijk onbebouwd of had een zeer lage bewoningsdensiteit. Op de Ferrariskaart (late 18de eeuw) zijn slechts drie bij elkaar horende gebouwtjes te zien op het terrein.
- de belangrijkste landschapsvormende factor voor het plangebied de loop van de Schelde is. Deze loopt net ten noorden van het plangebied en fungeerde als belangrijke verkeersas in het verleden.
- het projectgebied net tussen de Schelde en de oude dorpskern van Gentbrugge ligt geprangd, op korte afstand van zowel de kerk en Markt als van de Schelde zelf.
- de omgeving over het algemeen erg rijk is aan archeologische vondsten en sites. Een heel concrete inschatting van de archeologie op het plangebied kan niet

gemaakt worden, maar er zijn wel enkele algemene tendensen. Langs de oevers van de Schelde is het voorkomen van steentijdsites op hogere opduikingen zeer goed mogelijk. Uit de metaaltijden dateren enkele spectaculaire funeraire sites in de omgeving. Ook doorheen de Romeinse periode was er heel wat activiteit in de streek. Voor de middeleeuwse periode is de dorpskern van Gentbrugge zelf belangrijk voor het plangebied.

Op basis van enkel het bureauonderzoek is het echter niet mogelijk de aan- of afwezigheid van een archeologische site te bevestigen. Hoewel reeds milieuboringen zijn uitgevoerd en daaruit blijkt dat er lokaal diepe verstoringen aanwezig zijn op het terrein, is ook duidelijk dat het terrein opgehoogd is. Om te bepalen in welke mate het terrein is verstoord en in welke mate er nog een archeologisch niveau aanwezig is op de site, is verder vooronderzoek noodzakelijk.

Gezien de topografische ligging (vlakbij de Schelde op de rechteroever), en de aard van de te verwachten archeologische sporen (o.a. potentieel voor steentijd) wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een combinatie van boringen en proefsleuven voorgesteld als de meest aangewezen methode. Voor een uitgebreide evaluatie van de verschillende onderzoeksmethoden wordt verwezen naar het verslag van resultaten (hoofdstuk 2.4.).

Hieronder worden de voorwaarden beschreven waaraan de verschillende onderzoeksfases moeten voldoen. Hoewel de gronden reeds eigendom zijn van de initiatiefnemer dient het verder vooronderzoek te gebeuren in het uitgestelde traject. De grond en de gebouwen zijn op dit moment immers nog in gebruik door de vzw KERK en een groot deel van het terrein is verhard/bebouwd. Pas na versturen van de aanvraag voor de verkavelingsvergunning worden de gebouwen gesloopt.

- **Planafbakening**

De totale site heeft een oppervlakte van ongeveer 1ha89are en dient onderzocht te worden door middel van landschappelijke boringen (eventueel aangevuld met archeologische boringen) en proefsleuven (zie figuur 1).

- Is er een begraven bodem aanwezig? Welke is zijn bewaring?
 - Heeft de huidige bebouwing een verstoring van de bodem meegebracht? Zo ja, in welke mate?
 - Zijn er zones aanwezig die interessant konden zijn voor de prehistorische mens?
 - Is er een archeologisch niveau aanwezig, en op welke diepte bevindt zich dit?
 - Uit de uitgevoerde milieuboringen blijkt dat er lokaal diepe verstoringen aanwezig zijn. Hoe lokaal?
 - Kan de aanwezigheid van een archeologische site binnen het projectgebied worden uitgesloten?
- **Verkenkende en waarderende archeologische boringen/proefputten in functie van steentijd artefactensites:**
- Zijn er mobiele (prehistorische) artefacten aanwezig? Zoja, uit welke periode stammen deze?
 - Is er sprake van concentraties met een hoge densiteit aan mobiele artefacten? Is het mogelijk deze af te bakenen?
 - Met welke bodemhorizont(en) worden de mobiele artefacten geassocieerd?
 - Is er sprake van de aanwezigheid van één of meerdere prehistorische sites? Zoja, welke is de bewaringstoestand van deze sites?
 - Kan worden uitgesloten dat er voor de periodes volgend op de prehistorie een archeologische site aanwezig is binnen het projectgebied?
- **Proefsleuven/proefputten:**
- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
 - Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
 - Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
 - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten?
 - Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
 - Kan worden uitgesloten dat er voor de periodes volgend op de prehistorie een archeologische site aanwezig is binnen het projectgebied?

- **Plan van aanpak**

Hieronder wordt per voorgestelde onderzoeksmethode de te hanteren techniek beschreven:

- **Landschappelijke boringen**

Met behulp van landschappelijke boringen kan de bodemopbouw en de bewaringstoestand worden onderzocht. Op die manier kan ook snel het eventuele potentieel aan prehistorische aanwezigheid worden nagegaan. Het landschappelijk booronderzoek dient te gebeuren met een Edelmanboor met een diameter van 7cm waarbij 5 boorraaien in een gelijkbenig driehoeksgrid met tussenafstand van ca. 30m, haaks op de schelde worden geplaatst. Op figuur 2 wordt de inplanting van deze boringen voorgesteld. Indien er wordt afgeweken van dit patroon, dient dit gemotiveerd bij de opmaak van het verslag van resultaten bij de landschappelijke boringen.

Op basis van de aangetroffen bodemopbouw kan gekeken worden welke impact de sloop van de bestaande bebouwing heeft gehad op de bodem. Op die manier kan een zone afgebakend worden waar nog archeologisch potentieel te verwachten valt. Indien er potentieel is op steentijd, dient dit onderzocht door archeologische boringen. Indien duidelijk dat het potentieel op steentijd afwezig is, kan direct overgegaan worden op de volgende stap, zijnde het proefsleuvenonderzoek. Het al dan niet overschakelen op de volgende onderzoeksfase gebeurt na de afweging kosten-baten en het potentieel op kennisvermeerdering.

De diepte van de boringen is afhankelijk van de bodemopbouw en in functie van het bepalen van de bewaringstoestand en het nagaan van de aan- of afwezigheid van een begraven bodem. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen al dan niet geschikte zones worden afgebakend voor verder verkennend archeologisch booronderzoek.

Figuur 2: Fotomozaïek (2013-2015, zie bijlage 21 bij het verslag van resultaten) met inplanting van de landschappelijke boringen (in geel) binnen het plangebied (rood omlijnd).

○ **Verkennde archeologische boringen¹**

Wanneer op basis van het landschappelijk booronderzoek bepaalde zones kunnen worden afgebakend met een intacte begraven bodem, dient dit verder onderzocht zodoende de aan- of afwezigheid van steentijdsites te kunnen vaststellen. Hiertoe wordt

¹ https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/booronderzoek (geraadpleegd op 2/9/2016)

op de potentieel geschikte zones een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Het boren gebeurt met een Edelmanboor met een diameter van 15cm in een verspringend gelijkbenig driehoeksgrid van 10 op 12m. Registratie van de bodemopbouw gebeurt zoals bij het landschappelijk booronderzoek.

De opgeboorde boorstalen worden nat gezeefd op maaswijdte 1mm en door een steentijdspecialist onderzocht op archeologische indicatoren (vuursteen, puin, al dan niet verbrand bot, aardewerk, enz.).

Een exact boorplan kan pas opgesteld worden na uitvoering van het landschappelijk booronderzoek.

- **Waarderende archeologische boringen/proefputten in functie van steentijd artefactensites²**

Wanneer op basis van het verkennend archeologisch booronderzoek bepaalde zones kunnen worden afgebakend met een hoge densiteit aan mobiele (prehistorische) artefacten, dient dit verder onderzocht zodoende de prehistorische site verder te kunnen waarderen. Bij grote zones met een goed bewaard bodemprofiel kan het best het boorgrid verdicht worden (5x6m). Indien het kleine clusters betreft of de bewaring van de bodem is minder goed, kan men best opteren voor de inplanting van proefputten van 1m². Aantal en inplanting is afhankelijk van de resultaten van het booronderzoek. Bij uitgraven wordt de teelaarde apart ingezameld en wordt gewerkt met zeefvakken van 0,5x0,5m. Op die manier kunnen de resultaten van het vooronderzoek meegenomen worden bij een eventueel vervolgonderzoek. In het vlak aanwezige sporen worden geregistreerd en de vulling wordt apart ingezameld. De profielputten worden verdiept tot in het steriel zand waarbij om de 10cm een nieuw vlak wordt aangelegd. Per eenheid (put, kwadrant, niveau, spoor) wordt de ingezamelde grond nat gezeefd op maaswijdte 1mm en na het drogen door een vuursteenspecialist geanalyseerd. Na afloop van het veldwerk wordt per proefput minimaal 1 profiel gedocumenteerd door een bodemkundige.

Een exact boor- en/of proefputtenplan kan pas opgesteld worden na uitvoering van de verkennende archeologische boringen.

² https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/booronderzoek (geraadpleegd op 2/9/2016)

- **Proefsleuven/proefputten**

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven over het volledige onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven maximaal 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en bij voorkeur N-Z georiënteerd, haaks op de Schelde georiënteerd, met de lengterichting van het perceel mee. Op die manier zijn lange ononderbroken sleuven mogelijk. Per sleuf en minstens om de 50m wordt machinaal een profielput aangelegd, op een dermate manier dat er een geschrinkt patroon ontstaat en men in feite om de 25m een zicht heeft op de bodemopbouw van het onderzoeksterrein.

Op figuur 3 wordt de inplanting van 10 proefsleuven voorgesteld. Hierbij wordt het volledige plangebied onderzocht. Indien echter op basis van de landschappelijke boringen en de informatie omtrent de sloop van de gebouwen blijkt dat binnen bepaalde zones geen archeologisch potentieel meer te verwachten valt, is het ook niet nodig om ook nog proefsleuven aan te leggen binnen die zones. Indien van de vooropgestelde inplanting van de proefsleuven wordt afgeweken, wordt dit gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Figuur 3: Fotomozaïek (2013-2015, zie bijlage 21 bij het verslag van resultaten) met inplanting van de proefsleuven (in geel) binnen het plangebied (rood omlijnd).

Er worden extra volgsleuven, dwarsseuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Er wordt 10% van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% door middel van volgsleuven, dwarsseuven of kijkvensters. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichtn gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start

van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (vb. brandrestengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De diverse fases van vooronderzoek moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

- **Gewenste competenties**

- ➔ In het kader van het proefsleuvenonderzoek dient het team te bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens één van de uitvoerende archeologen ten minste 220 werkdagen veldervaring heeft met onderzoek op zandbodems. Beide beschikken elk over minstens 20 werkdagen veldervaring wat betreft proefsleuvenonderzoek.
- ➔ Gedurende alle fases van het veldwerk dient een aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein. De aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met zandbodems.
- ➔ In het geval er potentieel is op een steentijdsite, dient het onderzoek hierop te gebeuren onder leiding van een archeoloog met aantoonbare veldervaring inzake steentijd.

- **Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk**

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.